

Voortgang

Internationaal cultuurbeleid 2017

Inleiding: de waarde van internationale samenwerking	3
Internationaal cultuurbeleid: spelers en top tien landen	5
Doel 1: een sterke cultuursector	9
Doel 2: cultuur en een veilige, rechtvaardige en toekomstbestendige wereld	13
Doel 3: de inzet van culturele diplomatie	17
Gedeeld cultureel erfgoed	19
Tot slot	22
Bijlage: besteding budget internationaal cultuurbeleid 2017	23

Inleiding: de waarde van internationale samenwerking

Ruim een miljoen Brazilianen bezochten tussen 2016 en 2017 een tentoonstelling met zeventig werken van Mondriaan uit het Haags Gemeentemuseum. De bezoekers maakten zo kennis met De Stijl, een Nederlandse beeldtaal die ook nu nog de inspiratie vormt voor wereldberoemd Dutch Design. De reizende tentoonstelling langs Belo Horizonte, Brasilia, Rio de Janeiro en São Paulo laat zien hoe Nederland zich internationaal door een vernieuwend profiel onderscheidt. Architecten, beeldend kunstenaars, schrijvers en ontwerpers tonen Nederland als een land dat open staat voor samenwerking, als een land dat innovatieve oplossingen bedenkt en voorbij conventies kijkt.

Die kracht is het resultaat van de creativiteit en inzet van kunstenaars en culturele instellingen. Ze is onlosmakelijk verbonden met de intrinsieke waarde van cultuur. Kunst en erfgoed overtuigen door schoonheid en verwondering. Vernieuwende kunstenaars tonen de grenzen van onze eigen waarneming. Ook erfgoed speelt bij internationale samenwerking een belangrijke rol. Nederlandse schilderkunst, monumenten en molens vertellen een herkenbaar verhaal over ons land; een verhaal dat deuren

opent en vertrouwen schenkt. Ook voor het publiek in Nederland is internationale samenwerking van belang; ze draagt bij aan de rijkdom en veelzijdigheid van het aanbod van festivals, theaters en musea.

De overheid kan door de waarde van cultuur ook internationaal uit te dragen, deuren openen die anders gesloten blijven. In een tijd waarin de diplomatieke paden door spanningen soms smaller worden, is cultuur vaak een nog goed begaanbare weg. De samenwerking tussen cultuurbeleid en buitenlandbeleid heeft daarbij een meerwaarde.

Het is daarom belangrijk internationale culturele samenwerking te stimuleren. De uitgangspunten en ambities van het internationaal cultuurbeleid zijn vastgelegd in de kabinetsbrief van 4 mei 2016.¹ De waarde van grenzeloze cultuur staat centraal in de brief *Cultuur in een open samenleving*.² Ook is het belang hiervan verwoord in de beleidsnota *Investeren in perspectief* en in de notitie *Geïntegreerde buitenland- en veiligheidsstrategie*.³

¹ [Beleidskader internationaal cultuurbeleid 2017-2020](#), 4 mei 2016, Kamerstuk 31 482 nr. 97. [Brief middelen internationaal cultuurbeleid](#), 17 november 2016, Kamerstuk 31 482 nr. 101. [Kamerbrief over de motie Van Veen over internationaal cultuurbeleid](#), 15 februari 2017, Kamerstuk 31 482 nr. 103.

² [Cultuur in een open samenleving](#), 12 maart 2018, Kamerstuk 32 820 nr. 221.

³ [Geïntegreerde buitenland- en veiligheidsstrategie](#), 19 maart 2018, Kamerstuk 33 694 nr. 12; [Investeren in perspectief](#), 18 mei 2018, Kamerstuk 34 952 nr. 1.

In de kabinetsbrief van 2016 zijn drie doelen vastgelegd:

1. Een sterke cultuursector die in kwaliteit groeit door internationale uitwisseling en duurzame samenwerking en die in het buitenland wordt gezien en gewaardeerd;
2. Meer ruimte voor een bijdrage van cultuur aan een veilige, rechtvaardige en toekomstbestendige wereld;
3. Cultuur wordt effectief ingezet binnen de moderne diplomatie.

Deze voortgangsbrief geeft per doel een overzicht van projecten en resultaten in 2017 met een aantal illustratieve voorbeelden. Daaraan vooraf gaat een beschrijving van spelers in het internationaal cultuurbeleid en een samenvatting van overkoepelende gegevens, zoals een overzicht van de wereldwijde spreiding van Nederlandse culturele activiteiten. De voortgangsbrief schenkt speciale aandacht aan het gedeeld cultureel erfgoed; het erfgoed dat Nederland met andere landen deelt.

Tentoonstelling De Stijl in Brazilië, 2017

Internationaal cultuurbeleid: spelers en top tien landen

Bij het internationaal cultuurbeleid zijn verschillende spelers betrokken: het culturele veld, de cultuurfondsen van het Rijk, ambassades en consulaten-generaal (de diplomatieke posten), ministeries, DutchCulture, EYE, Het Nieuwe Instituut, het Nationaal Archief, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Prins Claus Fonds en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

De inzet van deze spelers is afhankelijk van de benodigde expertise, de doelstelling en de locatie. In vrijwel alle projecten wordt samengewerkt met lokale partijen. In de eerste plaats kunstenaars en culturele instellingen zelf, maar ook universiteiten, bedrijven en lokale autoriteiten.

De uitwisseling van kennis tussen deze partijen speelt, in navolging van het advies van de Raad voor Cultuur en de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie, een belangrijke rol.⁴ Dit gebeurt door het delen van ervaringen en *best practices* tussen diplomatieke posten. Ook zijn sinds 2017 voor alle focuslanden in het internationaal cultuurbeleid kerngroepen samengesteld die meerjarige strategieën opstellen. DutchCulture speelt hierin een coördinerende rol. Daarnaast gaat meer aandacht uit

naar kwalitatieve analyse. Zo zijn in een viertal landen pilots verricht om kwalitatieve indicatoren en methoden op te stellen die tijdens deze beleidsperiode kunnen worden ingezet. Ook de cultuurfondsen besteden in hun jaarverantwoording aandacht aan kwantitatieve gegevens (vanaf 2017) en kwalitatieve toelichting (vanaf 2018).

Overkoepelende resultaten

Het Nederlandse culturele veld weet de weg naar het buitenland goed te vinden. Wereldwijd vonden in 2017 meer dan 15.000 (geregistreerde) activiteiten plaats van Nederlandse makers en organisaties in 110 landen en in 2.381 steden.⁵ Het gaat hierbij vooral om concerten, voorstellingen, filmvertoningen en tentoonstellingen. Meer dan duizend projecten ontvingen financiële ondersteuning vanuit het internationaal cultuurbeleid.

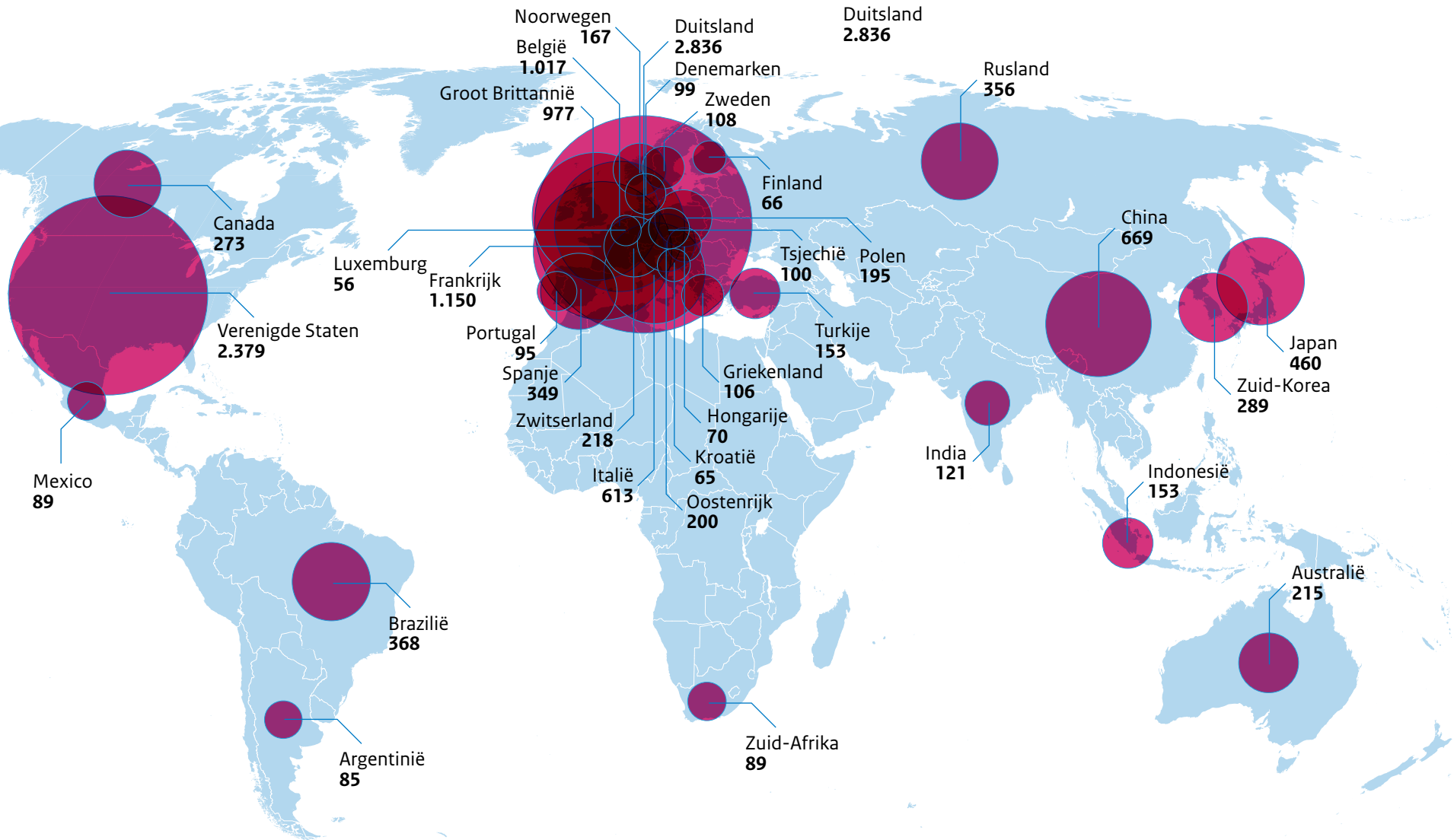
Duitsland, de Verenigde Staten en Frankrijk vormen de top drie van landen waar culturele activiteiten met Nederlandse betrokkenheid plaatsvonden.⁶ Onderstaande figuur geeft de wereldwijde spreiding weer.

⁴ Publicatie Raad voor Cultuur : <https://www.cultuur.nl/adviezen/item12>; Publicatie IOB: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationale-culturele-samenwerking/documenten/rapporten/2016/06/14/iob-cultuur-als-kans-beleidsdoorlichting-van-het-internationaal-cultuurbeleid-2009-2014>

⁵ Buitengaats, database van DutchCulture.

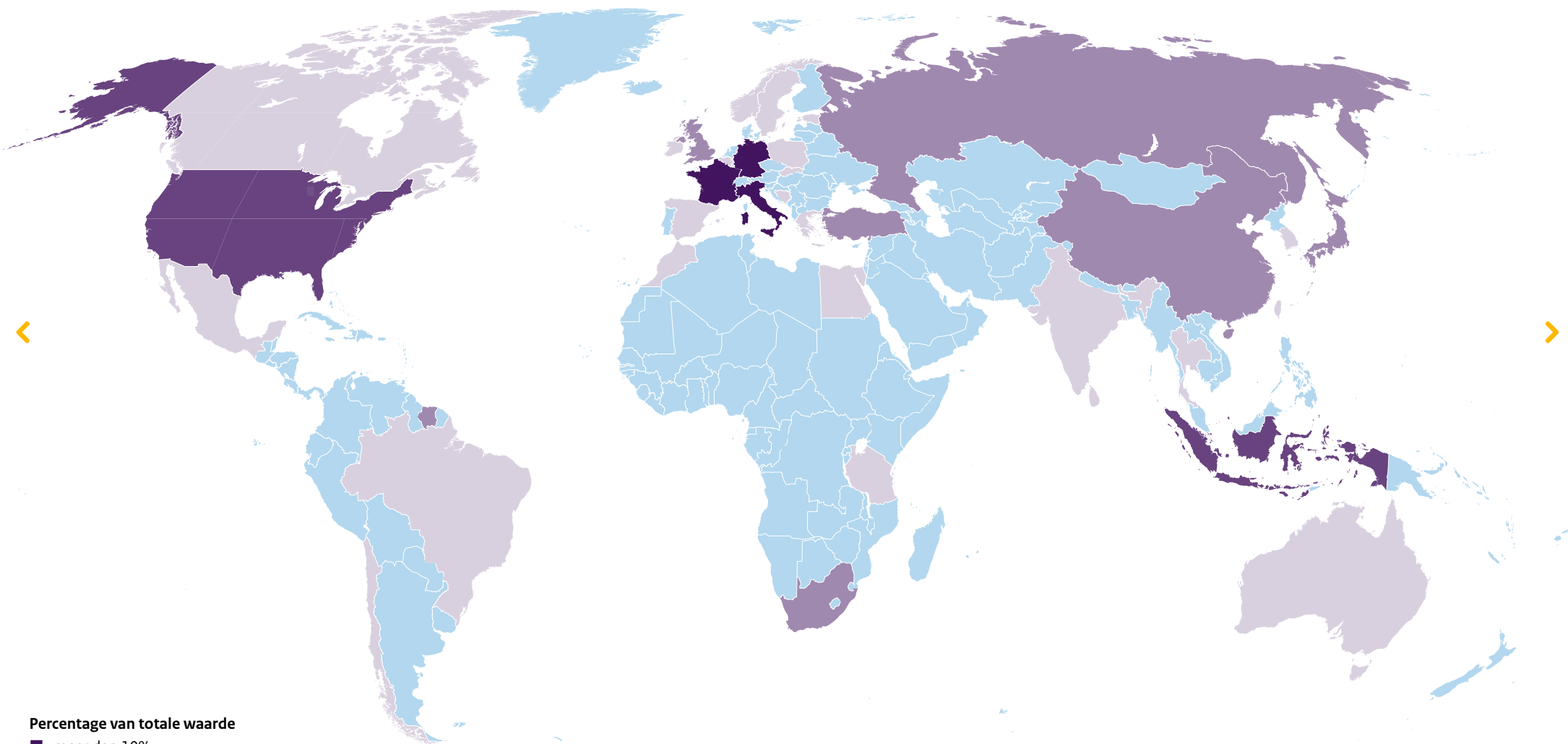
⁶ <https://dutchculture.nl/nl/nieuws/buitengaats-2017>

15.020 culturele activiteiten wereldwijd

● Landen waar meer dan 50 activiteiten hebben plaatsgevonden

Bestedingen internationaal cultuurbeleid*

Percentage van totale waarde

- meer dan 10%
- 5% tot 10%
- 3% tot 5%
- >3%

* Zie bijlage voor precieze bedragen. Dit kaartje geeft de bestedingen weer via de ambassades (D1 en D2), de cultuurfondsen, EYE en Het Nieuwe Instituut, de GCE uitvoeringspartners en is exclusief centraal gefinancierde programma's en de bestedingen in D3-landen.

Uit de overkoepelende gegevens blijkt het volgende:

- In 2017 vonden bijna 8 van de 10 culturele activiteiten in het buitenland plaats in landen die prioriteit hebben in het internationaal cultuurbeleid.
- In de top tien van landen waar het Nederlandse culturele veld actief was, staat Duitsland op nummer één.
- Nederlandse musea wisselen veelvuldig kunstobjecten met het buitenland uit. De overheid ondersteunt bijzondere tentoonstellingen met bruiklenen uit het buitenland door de indemniteitsregeling (1.416 kunstvoorwerpen⁷) en door garantverklaringen (in het geval van buitenlands rijksbezit; 34 tentoonstellingen in 2017).
- In 2017 vonden er meer dan duizend projecten plaats met financiële ondersteuning vanuit het internationaal cultuurbeleid. Aanvullend vond ook andere ondersteuning plaats, zoals advies en matchmaking.
- In de prioriteitslanden wordt het grootste deel van het budget voor internationaal cultuurbeleid⁸ besteed in Italië (12%), Duitsland (10%) en Frankrijk (10%). De hoge positie van Italië hangt samen met de daar aanwezige grootschalige manifestaties als de Salone del Mobile in Milaan en de Biënnales voor beeldende kunst en architectuur in Venetië, waarbij Nederland altijd vertegenwoordigd is.
- Als het om disciplines gaat, is het grootste deel van het budget in 2017 besteed aan beeldende kunst (24%), ontwerpsectoren (18%), erfgoed (13%) en podiumkunsten (12%).
- Het grootste deel van het type projecten bestaat uit tentoonstellingen (19%), trainingen of workshops (11%) en voorstellingen (11%).
- Bij instellingen in de landelijke basisinfrastructuur van het Rijk is het budget vooral besteed aan internationale uitwisseling door tentoonstellingen, presentaties en voorstellingen op onder andere festivals.
- Bij het gedeeld cultureel erfgoed lag de focus in 2017 op onderzoek en kennisuitwisseling.
- De posten zetten in op een combinatie van presentatie, kennisuitwisseling en matchmaking.

Start van de literaire campagne Les Phares du Nord in Frankrijk tijdens de boekenbeurs Livre Paris.
Foto: Stephanie Knibbe.

⁷ Deze regeling zorgt voor een korting op de verzekeringspremie en staat open voor alle musea in Nederland. Cijfers 2016, zie <https://erfgoedmonitor.nl/onderwerpen/indemniteit>.

⁸ Het gaat hier om bestedingen via posten en instellingen in de basisinfrastructuur.

Doel 1: een sterke cultuursector

Het eerste doel van het internationaal cultuurbeleid is gericht op een sterke cultuursector; een cultuursector die in kwaliteit groeit door internationale uitwisseling en duurzame samenwerking. Cultuur laat zien wie we zijn, opent deuren en ondersteunt de dialoog tussen landen, en draagt bij aan positieve beeldvorming over Nederland. Ook voor makers is die internationale uitwisseling een voorwaarde om zich artistiek verder te ontwikkelen en een nieuw en ander publiek te vinden.

In totaal werden in 2017 838 projecten gerealiseerd.⁹ Het rechter schema biedt inzicht in de disciplines en het type projecten.

Uit de gegevens van het jaar 2017 blijkt het volgende:

- Ruim driekwart van het gedelegeerde internationaal cultuurbeleid-budget¹⁰ (via posten en fondsen) is besteed aan projecten in de volgende veertien landen: België, China, Duitsland, Frankrijk, Indonesië, Turkije, de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Brazilië, Italië, Japan, Suriname, Zuid-Afrika en Zuid-Korea. Deze landen zijn aangemerkt als focus- en maatwerklanden in het beleid.
- In deze veertien landen vonden in 2017 ruim 800 projecten plaats.

- De top drie van landen waar het budget voor deze doelstelling is besteed bestaat uit Italië (15%), Frankrijk (13%) en Duitsland (13%).
- De meeste projecten vonden plaats in de beeldende kunst (29%), ontwerpsectoren (design, architectuur, 17%) en podiumkunsten (14%).
- Bij het type projecten gaat het meestal om een tentoonstelling of een voorstelling. Voorbeelden hiervan zijn een reizende tentoonstelling van het werk van vormgever Joris Laarman in de Verenigde Staten, in onder andere het toonaangevende Smithsonian Design Museum in New York, en een Hans van Manen programma tijdens Montpellier Danse.

Achtergrond: duurzame relaties

In 2017 is verder gewerkt aan het versterken van het culturele netwerk dat Nederland met het buitenland onderhoudt. Dit bestaat uit overheden, het culturele veld en het maatschappelijk middenveld. Overheidscontacten zijn in veel gevallen essentieel om uitwisseling mogelijk te maken en het culturele veld toegang te geven tot samenwerking en een nieuw en ander publiek. Het onderhouden van dit netwerk vraagt vaak om een lange adem, zeker in landen met een grotere afstand tot Nederland.

Overzicht projecten

 14 landenprogramma's
diverse thematische programma's

 Top 3 disciplines
29% beeldende kunst
17% ontwerpsectoren
14% podiumkunsten

 838 projecten

 Top 3 projecttypen
165 cross-over projecten
142 voorstellingen
125 tentoonstellingen

 EUR 9,65 mln

⁹ Dit gaat om projecten waar in ieder geval ook financiële ondersteuning is geboden vanuit het internationaal cultuurbeleid.

¹⁰ Dit gaat om het budget dat direct via de rijkscultuurfondsen en het postennetwerk wordt besteed. De middelen die niet direct herleidbaar zijn naar landenprogramma's zijn hierin niet meegenomen (w.o. centraal gefinancierde programma's zoals Huis de Buren, bijdrage aan verdragen (CVN) en uitvoeringskosten (zoals DutchCulture, RCE, NA).

In het algemeen geldt dat in deze landen veel buitenlands aanbod is. Dat Nederland ook in landen die zelf over een rijk cultureel aanbod beschikken, zoals Duitsland, sterk zichtbaar is, toont de sterke reputatie van Nederland op het gebied van kunst, erfgoed en creatieve industrie. Met beperkte middelen en menskracht is Nederland in staat een groot (lokaal) netwerk te mobiliseren.

Nederlandse representatie op WOMEX 2017, een internationale beurs voor wereldmuziek, in Polen. Foto: Eric van Nieuwland.

Voorbeelden

Japan: Holland-Kyushu en Arita-porselein

Op het eiland Kyushu, het tweede grootste eiland van Japan, leerden Nederland en Japan elkaar in de zeventiende eeuw kennen. Behalve handel ontstond er een wederzijdse nieuwsgierigheid naar elkaars culturen. In 2016 en 2017 vierden beide landen hun vierhonderdjarige band met het cultureel samenwerkingsprogramma Holland-Kyushu. Op 24 november 2017 was de slotceremonie ter ere van de voltooiing van de Omotemonbashi brug van Dejima in Nagasaki, in aanwezigheid van Prinses Laurentien. Holland Kyushu versterkte de onderlinge banden en bracht nieuwe initiatieven en uitwisselingen voort. Een goed voorbeeld is het project 2016/Arita, ter gelegenheid van het vierhonderdjarig bestaan van het Japanse Arita-porselein. Vanaf de 17e eeuw exporteerden Nederlandse handelaren dit porselein. Bovendien inspireerde Arita Nederlanders tot een eigen porseleintraditie. Het project 2016/Arita koppelde wereldberoemde Japanse porseleinwerkplaatsen aan internationale ontwerpstudio's, onder wie Studio Scholten & Baijings. Heden, verleden en toekomst, culturele tradities en ambachtelijke technieken kwamen hierin samen. Het resultaat was te zien op de *Salone del Mobile* in Milaan en in het Rijksmuseum in Amsterdam. 2016/Arita kreeg veel media-aandacht, werd door toonaangevende designbladen opgepikt en kreeg de Elle Decor Design Award in 2017. De nieuwe lijn met meer dan 300 nieuwe producten door 16 ontwerpers ligt nu in de winkels in Japan en designwinkels over de hele wereld.

Buitenlandse Bezoekersprogramma's (BBP's)

Verschillende BBP's droegen bij aan de Nederlandse zichtbaarheid, meer bekendheid van en vraag naar cultuur in het buitenland. Bezoekers waren onder andere internationale uitgevers en redacteurs, festivaldirecteuren, programmeurs, distributeurs, journalisten en curatoren. De netwerken zorgden voor samenwerking: programmering van Nederlandse deelname aan toonaangevende festivals, publicaties in internationale tijdschriften en coproducties. In 2017 waren er ruim 400 deelnemers aan de BBP's, in programma's voor individuen en collectieven. De focus lag dit jaar met name op Duitsland, België, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, de Verenigde Staten en Zuid-Korea.

Holland-Kyushu samenwerkingsproject 2016/Arita, Japan. Foto Anneke Hymmen.

Frankrijk: Paris Photo en Phares du Nord

In Frankrijk is culturele samenwerking versterkt door de expositie *L'Europe Autrement* in het Atelier Néerlandais tijdens het festival Paris Photo. Het ging om een samenwerking tussen het Nederlands Fotomuseum, de Fondation Henri Cartier-Bresson en Magnum Photos. Zowel professionals als een in algemeen in fotografie geïnteresseerd publiek namen deel aan het programma, naast zo'n veertig vertegenwoordigers uit de Franse pers. De goede contacten van de ambassade wierpen hun vruchten af. Lovende reacties verschenen onder meer in *Le Monde* (oplage >300.000). De Franse krant omschreef de Nederlandse fotograaf Nico Bick (1962) als 'un perfectionniste qui traque le moindre détail'.¹¹

EYE en het Nederlands Filmfonds werkten samen met Het Nieuwe Instituut om bij het Nederlands paviljoen in Cannes, waarmee de Nederlandse filmindustrie een internationaal podium wordt geboden tijdens het filmfestival, ook jonge ontwerpers te betrekken. Studio Sabine Marcelis ontwierp voor het paviljoen (thema: honderd jaar De Stijl) de *Ruimtelijke compositie in Rood, Blauw en Geel*. De installatie werd bekroond met de Speciale Juryprijs. Voor de promotie van het Nederlandse boek versterkte het programma 'Les Phares du Nord' de (markt)positie van het Nederlandstalige boek in Frankrijk. Het Nederlandse en Vlaamse Letterenfonds en intendant Margot Dijkgraaf zijn de drijvende krachten achter deze campagne, waaraan een groot aantal Nederlandse en Vlaamse auteurs, onder wie Toine Heijmans (1969) en Lize Spit (1988) deelnamen. De campagne ging in 2017 van start en loopt door tot in 2019.

Duitsland: Frankfurter Kunstverein en Frankfurter Buchmesse

De *Frankfurter Kunstverein* ontving in 2017 een bijdrage voor een nieuw werk voor de tentoonstelling *Matrix Botanica* van beeldend kunstenaar Melanie Bonajo (1978). Het ging om Bonajo's eerste solotentoonstelling in Duitsland. De tentoonstelling kwam voort uit contacten die tijdens het gastlandschap van Nederland en Vlaanderen op de *Frankfurter Buchmesse* in 2016 werden gelegd. Tijdens de Buchmesse was er ook aandacht voor Nederlandse beeldende kunst. De tentoonstelling in de *Frankfurter Kunstverein*, geopend door de cultureel attaché van de Nederlandse ambassade in Berlijn, trok 7.100 bezoekers en kreeg veel media-aandacht. Onder meer *Kunstforum* (oplage 10.000), *Art Kunstmagazine* (oplage 55.133), *Kulturnews* (oplage 200.000) en *Artlead*, een online kunstmagazine, besteedden aandacht aan Melanie Bonajo. Tot 28 oktober 2018 is de tentoonstelling in het Bonnefantenmuseum in Maastricht te zien.

China: Beijing Design Week

Tijdens de Beijing Design Week 2017 was de tentoonstelling *100 jaar De Stijl: Revisit and Reflection* te zien. Chinese en Nederlandse ontwerpers toonden werken van Mondriaan, Rietveld en verschillende Chinese herinterpretaties geïnspireerd door De Stijl. China's grootste omroep CCTV nam de tentoonstelling op in zijn verslag over de Beijing Design Week. Ook ontving de tentoonstelling de Cultural Heritage and Innovation Award. Het bereik van deze grote designbeurs klonk door in andere regio's van China, waar de belangstelling voor Dutch Design door de aandacht voor De Stijl verder toenam.

¹¹ https://www.lemonde.fr/m-actu/article/2017/09/25/l-union-europeenne-en-13-chambres-fortes_5191204_4497186.html?xtmc=nico_bick&xtcr=1

Doel 2: cultuur en een veilige, rechtvaardige en toekomstbestendige wereld

Het tweede doel dat voor internationaal cultuurbeleid in 2016 is vastgesteld, is door cultuur bij te dragen aan een veilige, rechtvaardige en toekomstbestendige wereld. Cultuur geeft uitdrukking aan essentiële waarden als vrijheid van meningsuiting, tolerantie en culturele diversiteit. In landen die grenzen aan de Europese Unie zet Nederland cultuur in voor maatschappelijke vernieuwing en sociale verbinding. De internationale culturele samenwerking levert een bijdrage aan onderling vertrouwen tussen mensen en aan de dialoog tussen Nederland en andere landen. Deze thema's sluiten aan bij het regeerakkoord en het belang hiervan is ook verwoord in de *Geïntegreerde buitenland- en veiligheidsstrategie*¹², *Investeren in perspectief*¹³ en *Cultuur in een open samenleving*¹⁴.

In het jaar 2017 werden in totaal 110 projecten gerealiseerd. Het rechter schema biedt inzicht in de disciplines en het type projecten.

Uit de gegevens van 2017 blijkt het volgende:

- Circa tien procent van het ICB-budget is besteed aan projecten in de vier prioriteitslanden op het gebied van doelstelling 2. Aanvullend zet het Prins Claus Fonds ongeveer een vijfde van het ICB-budget in voor zijn wereldwijde activiteiten op dit terrein.

- In de vier prioriteitslanden vonden in 2017 ruim 100 projecten plaats. Een derde hiervan vond plaats in Rusland.
- De nadruk lag hierbij op multidisciplinair (33%), audiovisuele media (18%) en beeldende kunst (10%).
- Bij het type projecten gaat het meestal om trainingsprogramma's/workshops of een voorstelling. Voorbeelden hiervan zijn het Masterprogramma voor museummanagement in samenwerking met de Reinwardt Academie in Rusland en design workshops aan kinderen op diverse plekken in Turkije om hen bewust te maken het afvalprobleem en de mogelijkheden van upcycling.
- Jongeren in de leeftijd van vijftien tot dertig jaar krijgen – als publiek, deelnemer of maker – speciale aandacht in de programma's.

Achtergrond

De posten in Egypte, Marokko, Turkije en Rusland hebben voor dit doel van het internationaal cultuurbeleid meerjarige landenstrategieën opgesteld. De focus daarin ligt op cultureel erfgoed, cultuurparticipatie, een veilige en duurzame leefomgeving en een sterke lokale cultuursector en innovatie. De activiteiten

Overzicht projecten

 4 landenprogramma's
2 thematische programma's¹⁵

 Top 3 disciplines
33% multidisciplinair
18% audiovisuele media
10% beeldende kunst

 110 projecten

 Top 3 projecttypen
30 workshops & trainingen
20 voorstellingen
15 bezoekersprogramma's

 EUR 3,85 mln

¹² Geïntegreerde buitenland- en veiligheidsstrategie, p. 27.

¹³ Investeren in perspectief, p. 94.

¹⁴ Cultuur in een open samenleving, p. 19-20.

¹⁵ Waarvan één in voorbereiding, uitvoering gestart in 2018.

begonnen met enige vertraging vanwege wijzigingen in het beleid als gevolg van de motie Van Veen.¹⁶

Het Stimuleringsfonds Creative Industrie heeft verschillende *Open Calls* voorbereid voor projecten bij uitdagingen die verstedelijking in Turkije, Marokko, Egypte of Rusland met zich meebrengt. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland is in 2018 gestart met het programma *Creative Twinning 2018-2020*.¹⁷

Het Prins Claus Fonds draagt met verschillende activiteiten bij aan het tweede doel van het internationaal cultuurbeleid. Het stimuleert deelnemers en organisaties om eigen verhalen over cultuur te vertellen, versterkt netwerken en verstrekt beurzen. Ook reikt het fonds jaarlijks de Prins Claus Prijzen uit, bestemd voor bijzondere prestaties van individuen en organisaties op het gebied van cultuur en ontwikkeling. Het *Next Generation* programma, dat eind 2017 is gestart, richt zich specifiek op jongeren tussen vijftien en dertig jaar.¹⁸

Het tweede doel van het internationaal cultuurbeleid in de periode 2017-2020 is nieuw. In het eerste jaar zijn vooral stappen gezet om relevante spelers en potentiële partners te identificeren en is een aantal projecten gestart. Bij het identificeren, ondersteunen en uitvoeren van samenwerkingsprojecten wordt een viertal uitgangspunten gebruikt: wederkerigheid (o.a. gezamenlijke projectontwikkeling), inclusiviteit (het bereik van diverse doelgroepen), vraagsturing (relevantie voor lokale veld) en

langetermijnperspectief (duurzame resultaten). De ervaringen uit 2017 laten zien dat cultuur vaak een goed alternatief is voor samenwerking met landen waarmee politieke relaties soms gespannen zijn.

Festival TRASHY clothing, Berlijn. Foto: courtesy Prins Claus Fonds.

¹⁶ Zie [Kamerbrief over de motie Van Veen over internationaal cultuurbeleid](#). De motie verzocht de regering 'om alle cultuurprojecten in Egypte, Libanon, Mali, Marokko, Rusland, Turkije en de Palestijnse Gebieden met ingang van 1 januari 2017 te beëindigen'. Het kabinet koos ervoor programma's in Libanon, Mali en de Palestijnse Gebieden af te bouwen. Het hechtte eraan programma's in Egypte, Marokko, Rusland en Turkije uit te voeren 'vanwege het belang voor de bilaterale relatie met deze landen'.

¹⁷ <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/creative-twinning>.

¹⁸ Meer informatie over deze activiteiten is te vinden in het [jaarverslag 2017](#) van het Prins Claus Fonds.

Voorbeelden

Egypte: Story Telling Club

In Egypte startte in 2017 het project de *Story Telling Club* (de *Club van Verhalentellers*). Het project stimuleert weerbaarheid, zelfvertrouwen en creativiteit onder kinderen uit achterstandswijken en plattelandsgebieden in Egypte door hen verschillende creatieve vaardigheden aan te leren, waaronder schrijven, fotografie, film en story-telling. De Nederlandse organisatie Free Press Unlimited is bij dit project betrokken.

Marokko: Koun Plastic

Het project *Koun Plastic*, opgezet door de organisatie Al Ikram, heeft als doel duurzaamheid te bevorderen door jongeren in arme wijken van Casablanca kennis te laten maken met recycling. Afval wordt verzameld en gerecycled tot kunst- en gebruiksvoorwerpen. De gemaakte voorwerpen - lampen, schalen en kussens - worden op verschillende plaatsen verkocht. Ook wordt op vernieuwende wijze omgegaan met de traditionele kunst van het weven, door hiervoor dun plastic te gebruiken. De Nederlandse organisatie Precious Plastic helpt Al Ikram bij de vormgeving van nieuwe voorwerpen, zoals meubels voor de openbare ruimte. Al Ikram begeleidt de jongeren die bij het project betrokken zijn ook in hun zoektocht naar werk.

Cultural Emergency Response Programme

Het *Cultural Emergency Response Programme* van het Prins Claus Fonds biedt snel hulp bij evacuatie, bescherming of redding van cultureel erfgoed dat onmiddellijk bedreigd wordt door beschadiging of vernietiging. Het kan hierbij om natuurrampen gaan, zoals aardbevingen of overstromingen (India, Ecuador en Mexico), of bedreiging door menselijk handelen (Libië, Syrië, Irak en Sudan). Het Prins Claus Fonds werkt hierbij samen met internationale organisaties voor de bescherming van erfgoed, waaronder UNESCO en ICCROM. Het programma is opgericht na de vernietiging van de Boeddha's van Bamyán in Afghanistan in 2001. In 2017 ging het om 15 projecten in 13 landen, zoals ondersteuning bij een tijdelijke bibliotheek van de zwaar getroffen universiteit in Mosul.

Rusland: Sustainable Dialogues en Deep Inside

Russische en Nederlandse musea werken niet alleen samen als het om uitwisseling van kunst gaat. Ze werken ook samen in projecten die laten zien dat kunst een rol kan spelen bij de verbetering van de achterstandspositie van bepaalde groepen. Een voorbeeld hiervan vormt de internationale conferentie *Sustainable Dialogues* die in september 2017 plaatsvond in Sint Petersburg. Museumexperts en kunstenaars wisselden van gedachten over het bereiken van doelgroepen die soms uitgesloten worden. Door deze conferentie kwam het kunstproject *Deep Inside* tot stand, een samenwerking tussen de Russische NGO Perspektiv en het Nederlandse consulaat-generaal in

Sint Petersburg. Het uitgangspunt van het project is de overtuiging dat kunst maatschappelijke en sociale kwesties bespreekbaar kan maken, in dit geval de positie van een gemarginaliseerde groep in de Russische samenleving: gehandicapten. Een onderdeel van het project vormde een installatie, tentoongesteld in een winkelcentrum in Sint Petersburg, waarin bezoekers zelf konden ervaren hoe het is om visueel of auditief gehandicapt te zijn. Bezoekers reageerden enthousiast op het project; het opende hun ogen over de kwetsbare positie van gehandicapten in Rusland.

Turkije: *Spaces of Culture*

Een van de projecten die in 2017 is gestart is het *Spaces of Culture* programma, een samenwerking met Duitsland, Frankrijk, Zweden en twee van de belangrijkste culturele organisaties in Turkije, IKSU en Anadolu Kültür. Het programma heeft als doel het ondersteunen van culturele initiatieven in Izmir, Diyarbakir, Gaziantep en omliggende regio's. Dit gebeurt door middel van microfunding, het stimuleren van culturele samenwerking tussen lokale en Europese partijen en het duurzaam versterken van lokale actoren door het bieden van trainingsactiviteiten. Een van de projecten die in dit kader is uitgevoerd is *Youth and photography in Diyarbakir*, een trainingsprogramma op het gebied van documentaire fotografie voor jonge fotografen. Resultaat van de training was dat de fotografen hun vaardigheden op het gebied van ondernemerschap, netwerken en presentatie hebben versterkt om zelfstandig hun praktijk voort te kunnen zetten.

Erfgoedredders in actie bij de bibliotheek van San Augustin, Ecuador.

Foto: courtesy Prins Claus Fonds.

Doel 3: de inzet van culturele diplomatie

Het derde doel van het internationaal cultuurbeleid is cultuur in te zetten als strategisch instrument van de diplomatie om zo een bijdrage te leveren aan de goede betrekkingen van Nederland met het buitenland. Deze doelstelling sluit nauw aan bij de passages in het regeerakkoord over het belang van cultuur, de inzet om de vooraanstaande positie van Nederlandse culturele instellingen te handhaven en de bijdrage die het kabinet wil leveren aan een duurzame, internationale samenwerking. Cultuur verdient dan ook een stevige plaats in de diplomatieke betrekkingen.

Ook in dit derde doel gaat er veel aandacht uit naar vrijheid van meningsuiting, tolerantie, culturele diversiteit en de bijdrage van cultuur aan beleidsdoelstellingen op het gebied van gendergelijkheid en LHBTI.

In het jaar 2017 werden in totaal 110 kleinere projecten gerealiseerd. Het rechter schema biedt inzicht in de disciplines en het soort activiteiten.

Uit de gegevens van 2017 blijkt het volgende:

- Ambassades beschikken over een budget van € 10.000 tot € 25.000 euro om cultuur in te zetten. In totaal gaat het om € 550.000 per jaar.
- Ambassades en consulaten-generaal zetten cultuur vooral in voor het versterken van internationale rechtsorde en mensenrechten, Europese samenwerking, handel en investeringen, vrede, veiligheid en stabiliteit en ontwikkeling, voedselzekerheid en water.
- De ambassades onderstrepen het belang van culturele diplomatie, juist ook in landen die geen onderdeel vormen van de groep landen waartoe doelstelling 1 in het beleid zich beperkt. Zij stellen dat cultuur een podium biedt voor dialoog. Het kan hierbij gaan om een beter en genuanceerder beeld van Nederland in het buitenland, het stimuleren van vrijheid van meningsuiting of de promotie van Nederlandse kunst, erfgoed en creatieve industrie.
- Veel ambassades maken gebruik van festivals, filmvertoningen of muziek om thema's rondom mensenrechten bespreekbaar te maken. In sommige gevallen maakt een post een rechtstreekse artistieke uitwisseling met Nederland mogelijk.

Overzicht projecten

30 landen

Top 3 thema's

50% internationale rechtsorde

17% Europese samenwerking

10% handel en investeringen

>100 kleinere activiteiten

Ondersteuning van

festivals, filmvertoningen, theatervoorstellingen, (foto) tentoonstellingen, discussies, workshops

EUR 0,55 mln

Voorbeelden

Azerbeidzjan: **Gender Mirror Theater**

De Nederlandse ambassade in Azerbeidzjan steunde het Gender Mirror Theater, dat theatervoorstellingen geeft rondom gender, huiselijk geweld en LHBTI. In een land waar de autoriteiten gevoelig zijn voor buitenlandse inmenging – vooral als het om deze thema's gaat - biedt cultuur een alternatieve mogelijkheid om bij te dragen aan het vergroten van bewustwording.

Polen: **Digital Stories Lab**

In 2017 droeg Nederland bij aan het Digital Stories Lab, een programma tijdens het Watch Docs International Human Rights Film Festival met workshops, lezingen en presentaties van digitaal werk over actuele Europese onderwerpen (migratie, democratische processen). De Nederlandse bijdrage werd verzorgd door Jan Rothuizen (digital storytelling over een vluchtelingenkamp in Noord Irak); Sara Kolster (interactief ontwerp van een project over een vakantiepark in Nederland voor migranten en atleten); en een lezing van Paulien Dresscher (Cinekid).

Kenia en Myanmar: **World Press Photo**

In Kenia en Myanmar werkten de Nederlandse ambassades samen met World Press Photo, waarbij in Kenia door middel van masterclasses en discussies werd gesproken over journalistiek, vrijheid van meningsuiting, democratie en maatschappelijke ruimte.

Illustratrice op bezoek bij scholen in Lagos, Nigeria voor illustratiewerkshops en lezingen. Foto is genomen op het Children's Green Festival in Freedom Park bij het Lagos Book and Art Festival.

Gedeeld cultureel erfgoed

Een bijzonder onderdeel van het internationaal cultuurbeleid vormt de aandacht voor het gedeeld cultureel erfgoed; het erfgoed dat Nederland met andere landen deelt. Als maritieme handelsnatie, koloniaal heerser en land van emigranten heeft Nederland over de hele wereld zijn sporen nagelaten. Ook voor het gedeeld cultureel erfgoed gelden de drie overkoepelende doelen van het internationaal cultuurbeleid. De samenwerking richt zich op tien landen: Australië, Brazilië, India, Indonesië, Japan, Rusland, Sri Lanka, Suriname, de Verenigde Staten en Zuid-Afrika.

In het jaar 2017 werden in totaal 96 projecten gerealiseerd. Het rechter schema biedt inzicht in het soort projecten.

Uit de gegevens van 2017 blijkt het volgende:

- In Indonesië (22%) en Suriname (16%) vindt het leeuwendeel van de gedeeld cultureel erfgoed-activiteiten plaats.
- Het gaat meestal om trainingen/workshops en onderzoek in samenwerkingsverbanden van Nederlandse- en buitenlandse spelers. Bijvoorbeeld de cursus Urban Heritage Strategies van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en het Institute for Housing and Urban Development (IHS) voor Russische erfgoedprofessionals.

Achtergrond

In de activiteiten voor het gedeeld cultureel erfgoed is er specifieke aandacht voor drie thema's: wederzijdse historische beeldvorming, erfgoed en water en historische binnensteden. Gedeeld cultureel erfgoed is, voor de landen waar het actueel is, een integraal onderdeel van de ontwikkelde meerjarenplannen. Belangrijke uitvoerders van de projecten zijn de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (richt zich vooral op kennisuitwisseling en capaciteitsopbouw), het Nationaal Archief (richt zich vooral op behoud en toegankelijkheid van archiefcollecties, onder meer door digitalisering), DutchCulture (beheert een matchingsfonds dat kleinere projecten steunt) en de posten.

Overzicht projecten

 10 landenprogramma's
1 thematisch programma

 Thema's
**wederzijdse beeldvorming,
erfgoed en water en
historische binnensteden**

 96 projecten

 Top 3 projecttypen
**workshops & trainingen
onderzoek
tentoonstellingen**

 EUR 1,81 mln

Voorbeelden

Indonesië: Erfgoedsamenwerking op Java

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed startte in 2017 een samenwerkingsverband met het Indonesische ministerie van Cultuur, de Reinwardt Academie en de Nederlandse ambassade in Jakarta. Het resultaat is een vierjarig trainingsprogramma op het gebied van museologie in Indonesië. Het Nationaal Archief organiseerde in 2017 samen met het Indonesisch Nationaal Archief (ANRI) een symposium ter afsluiting van een tweejarig onderzoek naar Nederlandse archieven bij overheidsinstellingen op Java. De deelnemers waren werkzaam bij archiefdiensten in Bandung, Jakarta, Semarang en Surabaya die Nederlandse archiefcollecties beheren. Hier worden archieven bewaard van de Burgerlijke Stand, gemeenteraadsverslagen, kadastrale kaarten en diverse archieven van uitvoerende diensten van de steden die – naar Nederlands model – gemeenten werden in de eerste helft van de 20e eeuw. Het ANRI is de voortzetting van het Landsarchief uit de koloniale tijd. Bij de onafhankelijkheid van Indonesië in 1949 is bepaald dat de zich daar bevindende Nederlandse archieven – die handelen over het gebied waarin zij zich bevinden – conform het herkomstbeginsel daar ook thuishoren. Nederland heeft zich ook in 2017 via goede samenwerking ingezet om de archiefstukken te behouden en (beter) toegankelijk te maken, onder meer door restauratie en digitalisering van documenten.

“Atchijn” Gezicht in vogelvlucht op Atchijn/Banda Aceh (Indonesië), 1665. Collectie: Nationaal Archief

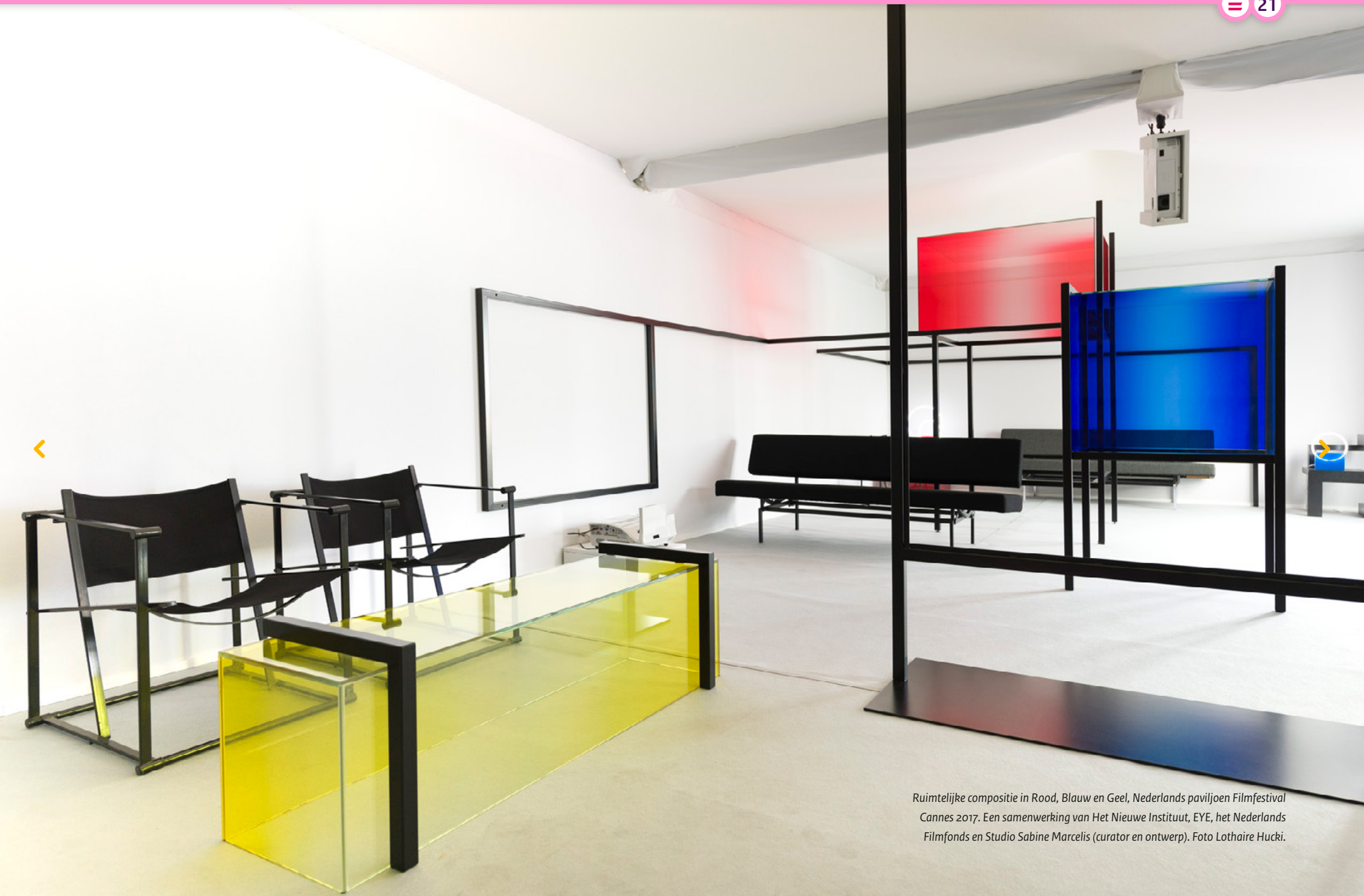

“Nieuw Amsterdam ofte Nue New Iorx opt' t.Eylant Man”/Gezicht op Nieuw Amsterdam/New York (Verenigde Staten), 1665. Collectie: Nationaal Archief

Zuid-Afrika: Shared Heritage in Museums in South Africa

In 2017 heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed het museale erfgoed dat Nederland met Zuid-Afrika deelt, in kaart gebracht. Een overzicht is opgenomen in het rapport *Shared Heritage in Museums in South Africa*.¹⁹ Dit geeft inzicht in de omvang en de staat van dit erfgoed en de mogelijkheden voor samenwerking tussen Nederland en Zuid-Afrika. Een direct resultaat is een meerjarig trainingsprogramma dat samen met de South African Museums Association (SAMA) is ontwikkeld.

¹⁹ Shared heritage in museums in South Africa: Opportunities for Collaboration. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amsterdam/Amersfoort, 2017. http://cultureelerfgoed.nl/sites/default/files/publications/rce_shared_heritage_in_museums_in_south_africa.pdf

Ruimtelijke compositie in Rood, Blauw en Geel, Nederlands paviljoen Filmfestival Cannes 2017. Een samenwerking van Het Nieuwe Instituut, EYE, het Nederlands Filmfonds en Studio Sabine Marcelis (curator en ontwerp). Foto Lothaire Hucki.

Tot slot

De internationale culturele samenwerking heeft ook in 2017 bijgedragen aan een beeld van Nederland als een innovatief land met een vernieuwend aanbod van kunst en cultuur en een rijk cultureel erfgoed. Verschillende voorbeelden hebben duidelijk gemaakt hoe internationale culturele samenwerking een bijdrage levert aan het versterken van onderling vertrouwen en de dialoog tussen Nederland en andere landen.

< Het kabinet investeert de komende jaren extra in de versterking van het internationale culturele profiel van Nederland. Het gaat om een bedrag van 2 miljoen in de jaren 2018 tot en met 2021.²⁰ Dit bedrag is bestemd voor de cultuurfondsen en geeft een impuls aan internationale samenwerking.

Internationale culturele samenwerking is van groot belang. Niet alleen voor het beeld van Nederland in – en onze betrekkingen met – het buitenland, maar ook voor onszelf. We verrijken onze cultuur en onze samenleving door over grenzen heen te kijken.

Koning Willem-Alexander en Koningin Máxima tijdens een werkbezoek aan Beieren in de 'Höllander-Saal' in de Alte Pinakothek in München. In deze zaal zijn meesterwerken uit de Gouden Eeuw tentoongesteld.

²⁰ Zie [Cultuur in een open samenleving](#), p. 20.

Bijlage: besteding budget internationaal cultuurbeleid 2017

Totaal overzicht per doelstelling

	Realisatie 2017 ²¹
Doelstelling 1	9,65
Doelstelling 2	3,85
Doelstelling 3	0,55
GCE	1,81
Totaal	15,86

Het verschil tussen begrote bedragen zoals genoemd in de brief van 17 november 2016 en de daadwerkelijk bestede middelen in 2017 heeft verschillende redenen. Door de Motie Van Veen en de nieuwe doelstelling twee in het internationaal cultuurbeleid is de uitvoering later gestart dan aanvankelijk gepland. Ook is het budget voor culturele instellingen beschikbaar voor vier jaren; bestedingen lopen over de jaren heen. Culturele instellingen hebben de vrijheid het budget binnen hun ruimte te besteden; zo kunnen de uitgaven kort voor een biënnale hoger uitvallen dan in de jaren daarvoor of daarna.

Land	Aantal projecten	Uitgaven	% totaal ²²
Italië	45	949.672	12%
Duitsland	164	818.486	10%
Frankrijk	63	794.991	10%
Indonesië	67	683.801	9%
Verenigde Staten	96	613.088	8%
verschillende landen	35	391.530	5%
Suriname	31	381.094	5%
China	95	379.167	5%
Rusland	61	351.551	4%
Verenigd Koninkrijk	73	333.120	4%
Turkije	46	315.915	4%
Japan	39	268.022	3%
Zuid-Afrika	29	232.647	3%
Marokko	14	210.669	3%
België	55	204.928	3%
Brazilië	25	159.396	2%
Egypte	16	145.929	2%
Zuid-Korea	23	102.446	1%
Australië	9	96.142	1%
Sri Lanka	8	93.757	1%
Thailand	1	60.600	1%
Canada	10	50.951	1%
India	8	49.581	1%
Estland	2	33.440	0%
Bosnië-Herzegovina	1	32.591	0%
Polen	2	27.495	0%
Mexico	2	27.117	0%
Noorwegen	1	25.000	0%
Tanzania	1	8.910	0%
Griekenland	1	7.500	0%
Spanje	2	3.176	0%
Chili	1	3.141	0%
Ierland	1	2.541	0%
Zweden	1	1.862	0%
Taiwan	1	1.351	0%
Slowakije	1	1.314	0%
Totaal	1030	7.862.922	100%

²¹ Dit betreft het totale ICB-budget, inclusief centraal gefinancierde programma's.

²² Dit betreft het gedelegeerde budget via de ambassades, de cultuurfondsen, EYE en Het Nieuwe Instituut, de GCE uitvoeringspartners en is exclusief centraal gefinancierde programma's en D3-landen.

Kunst-en cultuurdisciplines

Discipline	Aantal projecten	Uitgaven	% totaal ²³
Beeldende kunst	233	1.851.593	24%
Ontwerpsectoren	149	1.416.756	18%
Erfgoed	109	1.048.394	13%
Podiumkunsten	118	973.951	12%
Audiovisuele media	158	854.623	11%
Multidisciplinair	89	835.674	11%
Muziek	83	508.353	6%
Literatuur	88	354.070	5%
Journalistiek	3	19.509	0%
Totaal	1030	7.862.922	100%

Programma's en projecten

Type project	Aantal projecten	Uitgaven	% totaal ²³
Tentoonstelling	132	1.531.730	19%
Training/workshop	90	870.518	11%
Verscheidene activiteiten	167	830.454	11%
Voorstelling	162	870.746	11%
Anders	46	669.167	9%
Festival/beurs	60	626.995	8%
Presentatie/Lezing/debat/netwerk event	92	635.858	8%
Onderzoek	42	513.724	7%
Reiskosten/bezoekersprogramma/beurs/award	141	442.322	6%
Conferentie	40	305.081	4%
Productie/manifestatie	31	301.107	4%
Publicatie	17	192.947	2%
Artist in residence	10	72.273	1%
Totaal	1030	7.862.922	100%

Partners uitvoering ICB

- [DutchCulture](#)
- [EYE](#)
- [Fonds Podiumkunsten](#)
- [Fonds voor Cultuurparticipatie](#)
- [Het Nieuwe Instituut](#)
- [Mondriaanfonds](#)
- [Nationaal Archief](#)
- [Nederlands Filmfonds](#)
- [Nederlands Letterenfonds](#)
- [Prins Claus Fonds](#)
- [Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)
- [Rijksdienst voor Ondernemend Nederland](#)
- [Stimuleringsfonds Creatieve Industrie](#)

Postennetwerk

- [Consulaat Generaal New York](#)
- andere [Nederlandse vertegenwoordigingen wereldwijd](#)

Colofon

Deze publicatie is een gezamenlijke uitgave van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

²³ Dit betreft het gedelegeerde budget via de ambassades, de cultuurfondsen, EYE en Het Nieuwe Instituut, de GCE uitvoeringspartners en is exclusief centraal gefinancierde programma's en D3-landen.